

Stworzenie nowoczesnej konstytucji dla niepodległej Szkocji

BUILDING A NEW
SCOTLAND

Podsumowanie

Wprowadzenie

Niniejszy czwarty dokument z serii „Budujemy Nową Szkocję” opisuje:

- jak mieszkańcy Szkocji mogą kształtować sposób funkcjonowania nowo niepodległego kraju;
- jak niepodległość może radykalnie zmienić miejsce sprawowania władzy, zastępując suwerenność Westminsteru suwerennością ludzi mieszkających w Szkocji;
- jak punktem centralnym pisemnej konstytucji mogłyby być prawa i równość, także poprzez ochronę prawa do strajku i konstytucyjne uznanie NHS w Szkocji;
- jak pisemna konstytucja mogłaby zostać opracowana przez mieszkańców Szkocji i wybrany przez nich parlament, co dałoby Szkocji konstytucję przygotowaną do podjęcia wyzwań przyszłości.

[Pełna publikacja](#) zawiera więcej szczegółów na temat tych propozycji, analizę dowodów, na których się opierają, a także odniesienia do źródeł.

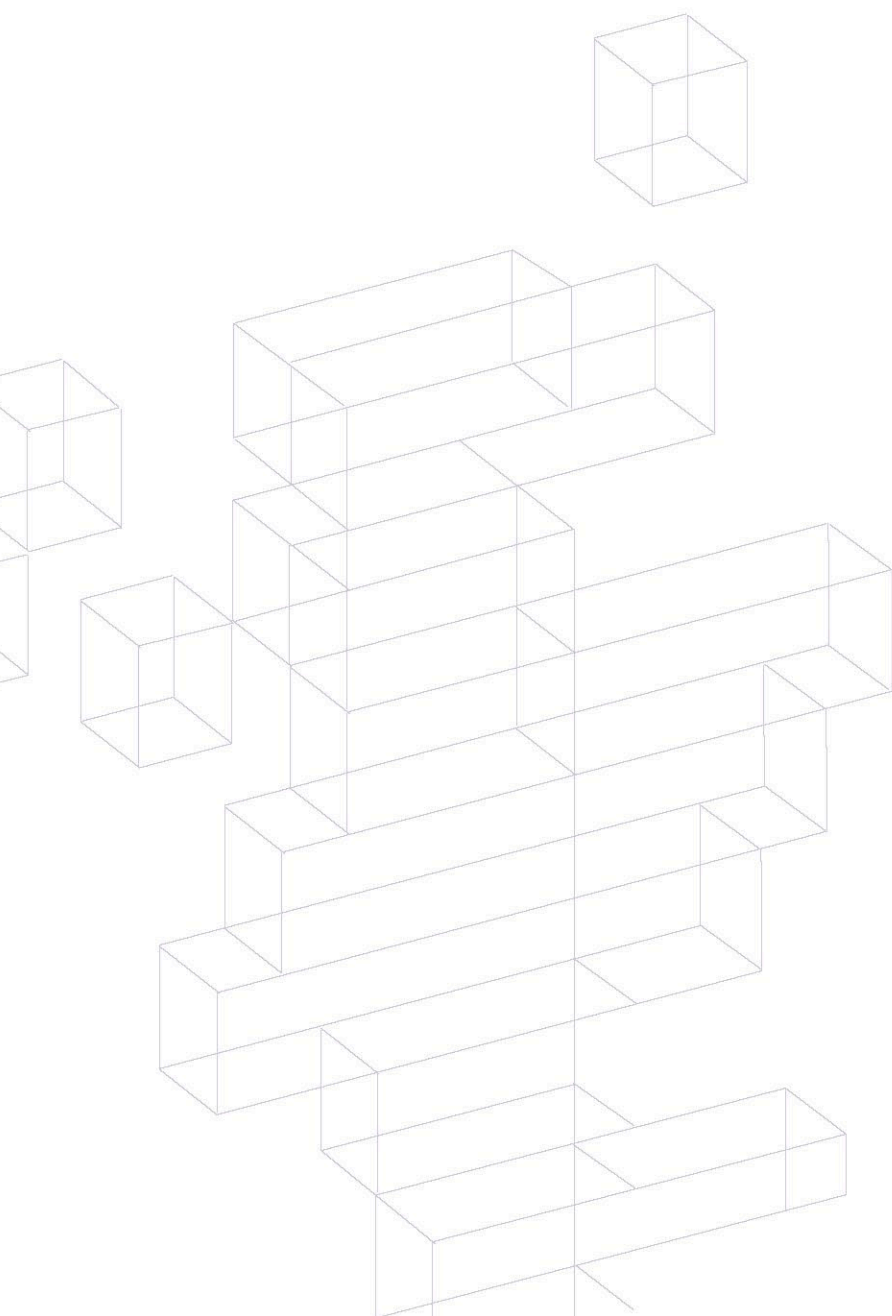
Dlaczego Szkocja potrzebuje pisemnej konstytucji

Konstytucja to zbiór zasad, które określają sposób funkcjonowania kraju. Obejmuje ona:

- zasady określające sposób rządzenia krajem;
- jakie instytucje będzie posiadał kraj (takie jak parlament, rząd i sądy) oraz relacje między nimi;
- jak instytucje te zarządzają uprawnieniami;
- kluczowe prawa oraz optymalnie ochronę równości ludzi w kraju.

W przeciwieństwie do większości krajów Zjednoczone Królestwo nie posiada jednego dokumentu konstytucyjnego. Zamiast tego ma szereg przepisów prawnych, konwencji, precedensów i wyroków sądowych. Koncepcja „suwerenności parlamentu westminsterskiego”, w której ostateczna władza spoczywa na „Koronie w

Parlamencie”, leży u podstaw brytyjskiej konstytucji.

Skutek brytyjskiej suwerenności parlamentarnej jest taki, że Westminster może w dowolnym momencie, zwykłą większością głosów w każdej izbie parlamentu, zmienić uprawnienia szkockiego parlamentu lub rządu. Przepisy uchwalone w Szkocji przez szkocki parlament, wybrany przez obywateli Szkocji, mogą zostać odrzucone przez parlament westminsterski. Nawet sama dewolucja mogłaby zostać obalona przez parlament westminsterski, który mógłby uchylić ustawę „Scotland Act” i znieść szkocki parlament.

Niepodległość byłaby szansą dla mieszkańców Szkocji na stworzenie stałej, nowoczesnej, pisemnej konstytucji dla Szkocji.

Pojedynczy, pisemny dokument ustanowiłby ramy dla Szkocji jako nowoczesnego, demokratycznego państwa. Określałby i chronił prawa obywateli.

Rząd Szkocji jest zaangażowany w rozszerzanie i ochronę praw człowieka i zapewnianie równości ludzi w Szkocji. Jednak jego możliwości są ograniczone przez zasady dewolucji. Niepodległość pomogłaby Szkocji w zabezpieczeniu praw i dalszym zapewnianiu równości poprzez umieszczenie tych kwestii w centrum konstytucji.

Konstytucja niepodległej Szkocji oznaczałaby koniec suwerenności parlamentu westminsterskiego w Szkocji.

Jak stworzyć nowoczesną konstytucję?

Rząd Szkocji uważa, że konstytucja niepodległej Szkocji powinna opierać się na suwerenności narodu i odzwierciedlać wartości Szkocji jako nowoczesnego, demokratycznego, europejskiego narodu.

Aby to osiągnąć, rząd szkocki proponuje:

- tymczasową konstytucję, która weszłaby w życie w dniu uzyskania niepodległości;
- stałą konstytucję stworzoną przez obywateli w drodze prawnie usankcjonowanej Konwencji Konstytucyjnej;
- referendum umożliwiające mieszkańcom Szkocji podjęcie decyzji w sprawie stałej konstytucji.

Tymczasowa konstytucja

Tymczasowa konstytucja Szkocji zostałaby opracowana w drodze konsultacji i rozmów z mieszkańcami Szkocji i opierałaby się na już istniejących silnych fundamentach rządowych. Konstytucja ta weszłaby w życie w dniu, w którym Szkocja zostałaby niepodległym krajem, zapewniając stabilność i jasność podczas opracowywania stałej konstytucji.

Tymczasowa konstytucja opisywałaby typ państwa, jakim byłaby Szkocja: w momencie uzyskania niepodległości byłibyśmy krajem z monarchią konstytucyjną i demokracją parlamentarną. Ustanowiłaby suwerenność narodu i określiła kluczowe instytucje

państwa, a także jego procesy demokratyczne oraz niezależne organy regulacyjne i nadzorcze. Na tej podstawie instytucje, takie jak szkocki rząd i szkocki parlament, byłyby odpowiedzialne wobec obywateli. Zapewniałaby także konstytucyjne uznanie NHS w Szkocji. Rząd Szkocji proponuje także, aby tymczasowa konstytucja Szkocji nakładała na rząd szkocki po uzyskaniu niepodległości obowiązek dążenia do rozbrojenia nuklearnego.

Tymczasowa konstytucja obejmowałaby prawa człowieka określone w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (EKPC), a także postanowienia podstawowych międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka odnoszących się do praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych oraz praw dzieci, kobiet, mniejszości etnicznych, osób niepełnosprawnych i uchodźców, jak również prawa do zdrowego środowiska. Tymczasowa konstytucja obejmowałaby prawo dostępu do bezpłatnego systemu opieki zdrowotnej w razie potrzeby i chroniłaby prawa pracownicze, w tym prawo do strajku. Obejmowałaby również zabezpieczenie równości i obowiązek promowania równości szans dla wszystkich.

Wraz z uzyskaniem niepodległości prawa te obejmowałyby zarówno kwestie, które są obecnie zdecentralizowane, jak i te, które są zastrzeżone. Obszary zdecentralizowane to te, w których szkocki parlament ma uprawnienia do stanowienia prawa, włączając obszar zdrowia i wymiar sprawiedliwości; obecnie kwestie zastrzeżone to te, w których parlament westminsterski ma uprawnienia do stanowienia prawa, w tym sprawy zagraniczne, prawo pracy i imigracja. Wraz z uzyskaniem niepodległości wszelkie przepisy, które są niezgodne z tymi prawami w obszarach zastrzeżonych, mogłyby zostać zniesione.

Tymczasowa konstytucja nałożyłaby również na szkocki parlament obowiązek powołania po uzyskaniu niepodległości Konwencji Konstytucyjnej w celu opracowania stałej pisemnej konstytucji dla Szkocji.

Stala konstytucja

Opracowanie projektu stałej konstytucji powinno być wspólnym przedsięwzięciem narodowym. Powinien to być proces inkluzywny i ekspansywny, docierający do wszystkich mieszkańców Szkocji. Członkowie Konwencji Konstytucyjnej dla Szkocji powinni być rekrutowani z całej Szkocji, zapewniając zaangażowanie szerokiego grona osób, społeczności i organizacji, włączając ekspertów i przedstawicieli różnych grup społecznych, we wspólne krajowe przedsięwzięcie tworzenia konstytucji.

Konwencja Konstytucyjna powinna przedstawić swoją stałą konstytucję szkockiemu parlamentowi, przyjmując, że każda nowoczesna konstytucja musi być demokratycznie i prawnie uzasadniona.

Projekt stałej konstytucji zostałby rozpatrzony przez szkocki parlament, a następnie przedstawiony mieszkańcom Szkocji do zatwierdzenia w ramach referendum. Jeśli projekt zostanie zatwierdzony, stanie się stałą, pisemną konstytucją Szkocji.

Rząd szkocki uważa, że stała konstytucja powinna być żywym dokumentem, który może ewoluować w czasie, aby zachować jego aktualność. Dokument ten powinien jednak również zawierać zabezpieczenia konstytucyjne, których nie może zmienić rząd posiadający zwykłą większość parlamentarną, ale które mogą zostać zmienione, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Stać konstytucja byłaby podstawą, na której opierałaby się cała działalność parlamentarna i rządowa w niepodległej Szkocji.

Ochrona praw i równości

Rząd Szkocji jest zaangażowany w tworzenie silnej kultury praw człowieka w Szkocji, dopilnowując, aby konstytucyjne prawa człowieka i ochrona równości były skutecznie wdrażane, monitorowane i komunikowane oraz aby dostępne były środki zaradcze.

W momencie uzyskania niepodległości rząd Szkocji byłby związany tymi samymi traktatami międzynarodowymi i międzynarodowymi zobowiązaniami w zakresie praw człowieka, stanowiącymi punkt wyjścia, co Zjednoczone Królestwo. Niepodległość byłaby również okazją dla Szkocji do rozważenia ratyfikacji kolejnych międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka.

Wnioski

Niepodległość pozwoliłaby mieszkańcom Szkocji na stworzenie konstytucji, która określałaby sposób funkcjonowania naszego kraju.

Nowa konstytucja pozwoliłaby nam umieścić prawa i równość w centrum szkockiej demokracji.

© Rząd Szkocji 2023

ISBN: 978-1-83521-018-5

Publikacja Rządu Szkocji, czerwiec 2023 r.

Wyprodukowano dla rządu szkockiego przez APS Group Scotland, 21 Tennant Street, Edynburg EH6 5NA PPDAS1151962 (06/23)